

Dr hab. Barbara Cieślińska, prof. UwB

Wydział Socjologii

Uniwersytet w Białymstoku

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dr Kamila Łuczaja w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki socjologiczne

Profil Habilitanta

Dr Kamil Łuczaj należy do młodego pokolenia socjologów, ukształtowanego w warunkach transformacji ustrojowej po 1989 roku i akcesji Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku. Jego wykształcenie cechuje interdyscyplinarność. Ukończył bowiem studia magisterskie z filozofii (2011r.) i z socjologii (2012). Studiował na dwóch, renomowanych uczelniach krakowskich, tj. Akademii Górniczo-Hutniczej (AGH) i Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Niewątpliwie dużą rolę w ukształtowaniu zainteresowań naukowych Habilitanta odegrał prof. Janusz Mucha, który był zarówno promotorem pracy magisterskiej z socjologii, a następnie doktorskiej. Habilitant swój doktorat, poświęcony gustowi estetycznemu i reklamom prasowym, obronił w 2016 roku, a więc w niespełna cztery lata po ukończeniu studiów magisterskich i rok po ukończeniu Interdyscyplinarnych Studiów Doktoranckich „Society – Environment – Technologies”.

Karierę zawodową rozpoczął od pracy naukowo-dydaktycznej na krakowskich uczelniach, w których zdobywał wyższe wykształcenie. Pierwszy rok pracy, stażowy, odbył na Wydziale Humanistycznym AGH. W latach 2012-2016 pracował już w Instytucie Socjologii, Wydziału Filozoficznego UJ. Następnie zmienił miejsce pracy na Kolegium Mediów i Komunikacji Społecznej, Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie. Jako adiunkt pracował tam w latach 2016- 2021.

Rok akademicki 2020/2021 spędził jako badacz wizytujący na Wydziale Edukacji Uniwersytetu Cambridge, gdzie we współpracy z prof. Susan Robertson realizował projekt pt. „The Polish Scholar in Europe and America. After-Crisis Perspectives”.

W trakcie tego pobytu badał kariery zawodowe osób, które zdecydowały się wyjechać z Polski do Wielkiej Brytanii lub Stanów Zjednoczonych. Z powodu pandemii często wywiady z badanymi naukowcami miały formę zdalną, i to pokazuje, jak ten trudny okres do prowadzenia badań socjologicznych, Habilitant wykorzystał w sposób optymalny do zwiększenia swojego dorobku w kierunku habilitacji.

Po powrocie do Kraju, czyli od roku akademickiego 2022/23, dr Kamil Łuczaj zmienił miejsce swojej pracy na Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytetu Łódzkiego, gdzie obecnie jest zatrudniony jako adiunkt.

Powyższe informacje dostarczone przez Habilitanta wskazują, że mobilność jest cechą jego dotychczasowej kariery zawodowej, a tym samym spełniony zostaje wymóg wykazywania się aktywnością naukową w dwóch lub więcej ośrodkach naukowych.

Należy dodać, że Habilitant wielokrotnie był zapraszany na konferencje krajowe i międzynarodowe, podczas których wygłaszał referaty. Ponad to, dr Kamil Łuczaj systematycznie zajmuje się recenzowaniem prac zgłaszanych do publikacji w czasopismach krajowych, takich jak „Kultura i Społeczeństwo”, „Przegląd Socjologii Jakościowej”, „Władza Sądzenia”, „Edukacja Etyczna”, „Studia Humanistyczne AGH”, „Social Communication”, „Prace i Studia Geograficzne” oraz zagranicznych (m.in. „Higher Education”, „International Journal of Educational Management”, „Studies in Higher Education”, „Journal of Intercultural Studies”, „Globalisation, Societies and Education”, „Slovak Sociological Review”).

Od 2019 roku jest członkiem Komitetu Badań nad Migracjami Polskiej Akademii Nauk, co jest dużym wyróżnieniem dla badacza migracyjnego w polskim środowisku naukowym. Powierzono mu również ważną i odpowiedzialną funkcję Sekretarza Redakcji czasopisma „Studia Migracyjne- Przegląd Polonijny”.

Uwagę zwraca bardzo duża skuteczność Habilitanta w pozyskiwaniu grantów badawczych. Uwzględniając przy tym wysoką aktywność publikacyjną i cytowalność publikowanych prac, uzyskujemy wzór pracownika naukowego, obecnie szczególnie cennego i pożądanego na wyższych uczelniach.

Dorobek naukowy

Do oceny zostało przedstawionych 13 artykułów opublikowanych w czasopiśmie naukowych, w większości o zasięgu międzynarodowym. Przedstawiona seria artykułów opublikowana została w przeciągu pięciu lat (2019-2023). Z 13 artykułów, 8 jest autorstwa Habilitanta, a pięć to są artykuły współautorskie z dominującym wkładem Habilitanta. Wszystkie artykuły, z wyjątkiem jednego, opublikowane zostały w języku angielskim.

W przedstawionym cyklu można wyróżnić trzy, powiązane ze sobą zagadnienia, takie jak:

1. **międzynarodowe migracje uczonych** w świetle teorii systemów światowych Immanuela Wallersteina (z lat 70. XX wieku) i koncepcji Raewyn Connell (2007) dotyczącej podziału świata na uprzywilejowane kraje Północy i marginalizowane kraje Południa. (artykuły: 1, 3, 4). Do tego punktu można też włączyć artykuł (9.) poświęcony dominującej roli języka angielskiego w procesach umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego. Język angielski jest ujęty jako akademicki język roboczy (*lingua franca*), często pełniąc funkcję języka pomostowego.

2. **systemy akademickie Polski i Słowacji** w kontekście peryferii akademickich: ("peryferia statusu", "peryferia kariery", "peryferia miejsca pracy", "peryferia mentalne", "peryferia językowe" i "peryferia relacyjne", artykuły 2,7)) oraz specyfiki i paradoksów praktyki akademickiej (art. 8, 10), w tym dotyczącej motywacji administracji uczelnianej (na podstawie wybranych do badań 20 dziekanów) do zatrudniania cudzoziemców (artykuł 5).

3. **mobilność społeczna uczonych**, "z ludu" czyli z klasy robotniczej do elit naukowych (6, 11, 12, 13)

Pierwsze dwie kwestie (międzynarodowe migracje uczonych i systemy akademickie Polski i Słowacji) spaja kontekst kierunków migracji powiązany z nierównomiernym rozwojem nauki i kultury akademickiej w poszczególnych krajach.

Z kolei zagadnienia pierwsze i trzecie (międzynarodowe migracje uczonych i mobilność społeczna uczonych) łączy rozumienie sposobów radzenia sobie w

warunkach obcości kultury. Z jednej strony Habilitant wychodzi z założenia, że kultura polska dla cudzoziemców jest kulturą obcą i sprawne funkcjonowanie w nowej rzeczywistości społeczno-kulturowej wymaga uruchomienia strategii dostosowawczych. Trudno się z tym nie zgodzić. Z drugiej strony, zakłada że kultura naukowców, wywodzących się z rodzin naukowców jest czymś analogicznie (jak w przypadku cudzoziemców) obcym dla naukowców pochodzących z klas "ludowych" czyli osób, które wychowały się w środowiskach robotniczych (lub chłopskich?). Analogia jest dość śmiała i ciekawy jest pomysł takiego połączenia. Nie przekonuje mnie jednak takie założenie, ani argumentacja Habilitanta na ten temat.

Doceniam jednak kreatywność w poszukiwaniu podobieństw w rzeczach niepodobnych do siebie.

Każdy artykuł został starannie opracowany na bazie bogatej literatury przedmiotu, głównie anglojęzycznej, oraz własnych badań empirycznych, w większości finansowanych w ramach projektów i grantów pozyskanych przez Habilitanta. Niewątpliwie duże znaczenie odgrywała też obserwacja uczestnicząca: Habilitant, również funkcjonuje zawodowo w opisywanym przez siebie świecie akademickim.

Z doboru literatury przedmiotu można zauważyć, że Habilitant ma swoich ulubionych autorów (np. Pierre Bourdieu, Connell, R., Pearse, R., Collyer, F., Maia, etc) i ich nazwiska systematycznie pojawiają się w przypisach bibliograficznych. Rzadko jednak można spotkać nazwiska polskich uczonych, choć też i tutaj Habilitant systematycznie nawiązuje do kilku współczesnych badaczy zajmujących się np. szkolnictwem wyższym (np. M. Kwiek, D. Antonowicz, E. Kulczycki).

Niezrozumiałe jest prawie całkowite pominięcie polskich klasyków, takich jak Florian Znaniecki ("Społeczne role uczonych") czy Józef Chałasiński ("Młode pokolenie chłopów"). Tym bardziej ten brak jest widoczny, jeśli weźmiemy pod uwagę zbieżność tematyki oraz to, że Habilitant deklaruje zastosowanie metody biograficznej w odniesieniu do analizowanych przez siebie tematów.

Empiryczną bazą większości artykułów są biograficzne wywiady pogłębione przeprowadzone w latach 2018-2019 na dobranej celowo 100 osobowej zbiorowości naukowców urodzonych za granicą, a pracujących na polskich uczelniach. Głównym

celem tych badań była próba rozpoznania przyczyn i roli migracji międzynarodowych w kontekście historii życia i doświadczeń mobilnych naukowców. Dodatkowo, w zależności od tematu artykułu, włączane były do analizy wywiady przeprowadzone z 20 urzędnikami uniwersyteckimi czyli z przedstawicielami administracji uczelnianej, zaangażowanymi w obsługę zagranicznego personelu uczelni (artykuł 5,10) .

W niektórych publikacjach pojawiają się dane statystyczne na temat sytuacji w szkolnictwie wyższym w Polsce na tle sytuacji w wybranych krajach Zachodu i Europy Środkowo- Wschodniej. Pozytywnie oceniam próbę uzupełnienia badań jakościowych danymi ilościowymi.

Tematyka podjęta przez Habilitanta jest aktualna i ważna. Artykuły zostały napisane w sposób interesujący, zaangażowany, świadczący o dużej erudycji i zrozumieniu zagadnień szkolnictwa wyższego w Polsce i na świecie. Publikacje mają charakter głównie opisowo- wyjaśniający, choć są tu też elementy demaskatorskie (np. naukowcy zagraniczni w odniesieniu do koncepcji klasy kreatywnej R.Florydy, artykuł 8).

W świetle załączonego spisu publikacji Habilitanta wynika, że Habilitant może poszczycić się okazałym dorobkiem naukowym, który obejmuje 70 artykułów i 5 książek, wydanych w renomowanych wydawnictwach naukowych. Tematyka tych publikacji jest dość różnorodna, ale już na tym etapie (przed doktoratem) wyraźnie uwidacznia się kierunek zainteresowań związany z tematyką serii habilitacyjnej, czyli dotyczący mobilności społecznej i geograficznej ludzi nauki, migracji międzynarodowych uczonych, funkcjonowania szkół wyższych i metody biograficznej jako podstawowego sposobu pozyskiwania danych socjologicznych. W swojej pracy naukowej, Habilitant nie unikał też tematów nowych, takich choćby jak gościnność wobec uchodźców wojennych z Ukrainy po 24 lutego 2022 roku.

Aktywność publikacyjna Habilitanta budzi uzasadniony respekt. Nie licząc wspomnianych wyżej 5 książek, Habilitant przed uzyskaniem doktoratu, w latach 2010-2016, opublikował 28 artykułów naukowych, a po uzyskaniu doktoratu, w latach 2017-2023 kolejne 42.

Ten różnorodny i bogaty dorobek naukowy najlepiej świadczy o niewątpliwym talencie i predyspozycjach Habilitanta do pracy naukowej.

Nauczanie

Działalność dydaktyczna zajmuje najmniej miejsca w obszernym autoreferacie. Habilitant napisał o przedmiotach, jakie prowadził i ogólnie wspominał o promotorstwie prac dyplomowych: *Byłem promotorem prac dyplomowych studentów Dziennikarstwa, Grafiki komputerowej oraz Psychologii w zarządzaniu*. Wygląda na to, że Habilitant nie miał jeszcze okazji być promotorem prac dyplomowych z zakresu socjologii, choć jak na to wskazują zamieszczone informacje, jest już do tego zadania dobrze przygotowany.

Podsumowanie

Dorobek naukowy, organizacyjny i dydaktyczny dr Kamila Łuczaja oceniam jako bardzo dobry. Habilitant ma duże doświadczenia w międzynarodowej i krajowej mobilności akademickiej, potrafi samodzielnie i zespołowo prowadzić badania naukowe, analizować, interpretować i publikować w uznanych międzynarodowych i polskich czasopismach naukowych.

Uważam, że dr Kamil Łuczaj spełnia wszystkie wymogi stawiane habilitantom w Ustawie - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 roku i wnioskuję o dopuszczenie Go do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego, zmierzającego do nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki socjologiczne.

Barbara Cieślińska

Barbara Cieślińska

Białystok, dn. 20 lipca 2024